

DECLARAȚIA EAA DIN 2019 DE LA BERNA „ARHEOLOGIA ȘI VIITORUL DEMOCRAȚIEI”

Această declarație a fost aprobată oficial și adoptată la adunarea anuală a membrilor EAA (European Association of Archaeologists) care a avut loc la Berna, pe 6 septembrie 2019. Poate fi citată ca „Declarația EAA din 2019 de la Berna despre arheologie și viitorul democrației” sau, pe scurt, ca „Declarația din 2019 de la Berna”. Documentul prealabil a fost pregătit de un grup de lucru al EAA în 2019.

URL stabil: <https://www.e-a-a.org/BernStatement>

Asociația Europeană a Arheologilor (EAA) este o organizație non-guvernamentală, cu statut de participant în cadrul Consiliului Europei. Membri ai EAA au fost activ implicați în elaborarea „Convenției europene pentru protejarea patrimoniului arheologic” (La Valetta, 1992) și a „Convenției-cadru privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate” (Faro, 2005), care constituie, împreună, baza pentru contribuția arheologiei la societăți democratice.

EAA este fundamental dedicată felului în care Consiliul Europei înțelege patrimoniul cultural ca un cadru de referință în care sunt generate idealuri, principii și valori colective europene. Acestea sunt derivate dintr-o experiență comună a conflictelor din trecut, a consecințelor lor, și din ceea ce știm despre progresul făcut de Europa prin pace și cooperare. EAA împărtășește, așa cum o fac nenumărate alte organizații, obiectivul european comun: societăți pașnice și stabile, întemeiate **pe respectul față de drepturile omului, pe libertatea intelectuală și academică, pe democrație, diversitate culturală și pe statul de drept.**

Arheologia traduce urmele materiale ale trecutului în istorii. Narațiunile create de arheologi pot reflecta, pot pune în relație și pot influența structurile și acțiunile sociale și politice din prezent. Reconstruind lumi trecute, arheologia reflectă cunoștințele și valorile lumii de astăzi și este influențată de valorile ei sociale și politice. Prin urmare, interpretând trecutul, arheologia reflectează asupra condițiilor sociale și culturale existente și potențiale ale lumilor prezente și viitoare. De aceea arheologii au, în calitatea lor de cetățeni, o responsabilitate politică.

Arheologii dobândesc o înțelegere specială a condițiilor fizice, de mediu și sociale ale oamenilor și ale organizării lor sociale dintr-o perspectivă marcată de cunoașterea trecutului îndepărtat. Astfel, arheologii pot prezice, într-o anumită măsură, un larg evantai de scenarii posibile de dezvoltare pentru viitor, condițiile și traiectoriile lor.

Având această pregătire profesională, privim angajarea în dezbaterile politice, prezentarea lucrurilor pe care le știm, a unor opțiuni și consecințe ale acțiunilor sociale și politice, alături de alți experți, ca fiind datoria noastră de cetățeni. Pentru a ne îndeplini cu eficiență rolul social, avem nevoie de un mediu în care libertatea academică și independența instituțională să nu fie limitate. Această libertate trebuie protejată. Astfel, într-un context de libertate de exprimare și de diseminare, de independență intelectuală, putem sprijini cu informație procesele de luare a deciziilor în care sunt angajate instituțiile noastre democratice. Respectul pentru diversitate și cea mai largă includere a tuturor formelor de diversitate culturală a acestora sunt testul decisiv pentru orice democrație. În instituțiile noastre politice, discuția politică se întemeiază pe libertatea de exprimare și pe cea a mijloacelor de informare. Ea implică un limbaj direct, care exprimă clar poziții și perspective singulare, dar o face cu un respect fundamental pentru drepturile omului și, mai ales, fără a le nega pe cele ale altora.

Folosind puterea analizei istorice, arheologia poate analiza cum și în ce condiții au avut loc transformări sociale precum refugierea, migrația, conflictul, dezindustrializarea, globalizarea sau digitizarea. Pornind de la această cunoaștere, arheologia poate propune moduri în care se poate ajunge în mod pașnic la bunăstarea societăților pluraliste. Aceste lecții ale istoriei includ valorile egalității și diversității.

Patrimoniul cultural oferă posibilitatea multor interpretări și perspective. Unele dintre ele alimentează acum un revizionism istoric aflat în creștere, care generează dezbinare. El se caracterizează prin excludere etnică și socială, prin negarea drepturilor omului, a democrației, a diversității culturale și a statului de drept. Arheologii și specialiștii care se ocupă de patrimoniul cultural sunt experți cu educație universitară, care au capacitatea intelectuală și datoria de a se gândi la aceste lucruri și de a critica orice asemenea moduri de a citi trecutul. Arheologii care sunt membri ai EAA nu vor accepta nicio formă de utilizare a istoriei pentru propagandă politică, mai ales în situațiile în care probleme arheologice sunt scoase din contextul lor de discuție academică obișnuită (incluzând aici dezbaterile științifice) și folosite pentru argumentări anti-democratice, șovine sau de natură să ducă la excludere și la dezbinare naționalistă.

Arheologia responsabilă caută să extindă domeniul discursiv și dialogul dominat de respect, încercând să își concentreze atenția asupra relevanței sociale a disciplinei în lumea modernă și să includă toate grupurile sociale din societățile deschise și democratice. Arheologia creează o cunoaștere accesibilă, diversă, dinamică și participativă. Prin analiză, prin critică și prin gama sa de reflecții bine argumentate, arheologia nu poate avea decât un caracter politic. Aceasta este, prin urmare, o poziție politică pe care EAA încearcă să o promoveze, cu o integritate întemeiată pe valorile democratice incontestabile ale unei societăți deschise.

Traducere: Gheorghe Alexandru Niculescu*

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: alec_niculescu@yahoo.com.